

SZÁRAZ MIKLÓS GYÖRGY

Szülőföldem

szülőföldem

SZÁRAZ MIKLÓS GYÖRGY (1958) Budapest

Úgy érzem, nekem nincs. Olyan emelkedetten, ahogy azt érteni szoktuk. Pesten születtem egy nagy kórházban.

Törökbálintra vittek haza, egy Munkácsy Mihály utcai házba. A ház semmi különös. Sóskúti mészkőből rakott, örökké vizes falú, hosszú tornácos, egybenyíló szobás sváb parasztház. Másrészt mégis különleges. Két utcai ablaka közt, embermagas kőoszlopon közel életnagyságú szobor áll. Ávilai Nagy Szent Teréz. Idegenek állították, nem a fölmenőim. Egy sváb gazda. A lánya vagy a felesége emlékére? Hálából valamelyikőjük gyógyulásáért? Csak rémlik valami. Az a szobor megkülönböztette a házat a többitől. „Terézke.” Apám és anyám csak így emlegették. A ház apai nagyapámé és nagyanyámé volt. A mienk, és mégsem. 1946-ban csöppentünk bele. Én nem. Én még az öröklét élet előtti sötétségében lebegtem, amit valamiért nem halálnak hívunk (ha ugyan ebből a képzetből bármi is igaz). Anyám sem. Ő az Alföldön, Mezőberényben volt kisiskolás. Apai nagyapám, nagyanyám és tizenöt éves apám. 1943-ban Budáról települtek a felvidéki Rozsnyóra, ahonnan – a régi régi Száraz-portáról – a szlovákok zavarták „haza” őket. A sváb családot pedig, akiknek a házában landoltak, mi zavartuk el a szülőföldjükről. A szülőházból. „Haza.” Németországba.

Most a házról elég ennyi.

Hiszen csak két- vagy hároméves vagyok, amikor a szüleimmel beköltözünk a kórházba, ahol anyám orvosnőként dolgozik. Az első munkahelye. Akkoriban készült a diplomavizsgáira, amikor születtem.

A törökbálinti kórház. Ne valami modern betondobozra gondoljanak. A főépület egy hatalmas, sárgára vakolt, középen oszlopos, erkélyes, timpanonos kastély. Magasan fent, egész az erdő alján. A Majláth család hajdani rezideneciája. Ez a betegek fészke. Tőle nem messze kisebb, sötétvörös kastély. Abban működnek a kórház hivatalai. Lent, a főutca felé a szolgálati lakások két hatalmas tömbje, a kazánház egyszerre olajjal, párával, gőzzel, szénporral mocskos, belül pokoli tüzek fényeitől pirosuló, gigantikus üvegpalatája és a nővérszállások, mosodák, műhelyek, garázsok, a tengerimalacok emeletes ketreceinek termei. Az egészet körülöleli több hektár bekerített park és erdő. A kórházat az egész falu „Szaninak” hívja. „Te tényleg a Szaniban laksz?” Szani, azaz szanatórium. Szép ez így. Szinte megnyugtató. Csak hát a Szani sosem volt szanatórium. Kórház. Az igen. Tele tüdőbetegekkel, rákosokkal, fertőző tébécésekkel. A hullaház komoly forgalmat bonyolít.

Tudnék mesélni. A szaniról.

A Szent Teréz vigyázta házról.

A faluról. De valahogy másként. Nem úgy, ahogy a szülőföldről illenék.

•

A szülőföld talán nem is tér, hanem idő.

A szülőföld a gyerekkor.

Az én szülőföldem az erdő. A kórház sokhektáros, körülkerített erdeje. Aminek minden csapását, horhosát ismerem. Az ösvényeket, a kanyarulatokat, az

odvas fákat. A magas betonkerítésen kívül elterülő erdőrészeket is. A kilátó környékét. A régi, elfeledett homokbányákat, melyekben gyönyörű kövületeket ások, kaparok ki a szakadozó partfalakból.

Szülőföldem az öreg kertészház. Robosztus tornya antropomorf, szeme tágra nyitva, démonfeje búbján szamurájkontyot visel. Az üvegtáblákat tartó vassíneken négykézlábolva mászunk fel pártás kőfalának kétemeletnyi magasába.

Szülőföldem a mosoda, a kazán és a lakóházak alatt tekergő pincék labirintusa. A garázsok, melyekben a fehér röntgenbuszok, a múzeumba kíváncszó, kajla sárhányós kisbusz és a teherautók rostokolnak. Kölyköknek tiltott zóna, de azért beszökdösünk. A buszok tetején mászkálunk, tekergetjük a fekete bakelitkormányokat. A sofőrök hajkurásznak. Egyszer menekültemben feldűtöm a haboltók állványát, több is beindul, és percek alatt mennyezetig megtelik a hangárnyi terem. Felhúzzák mind a négy óriási vasredőnyt, de úgy sem lehet behatolni, órákig tart, míg kiömlik, elfolyik, összeesik a hab.

A romos díszlépcső is. A Majláth-kastély sarkánál, az erdőszélen kezdődik, és kettős lépcsősora fél karéjban nyílván ereszkedik alá a kertészház felé eső lejtőn. Balusztrádos erkélyei, kiszáradt medencéi omladékkal és lehullott lombbal vannak teli, málladozó vízköpőiből, szökőkútjaiból rég nem csobog, fröcsköl, csorog a víz. A lépcsők súlyos kőlapjai alatt sötét és szűk alagút húzódik, négykézláb kúszunk benne, kihallgatjuk a fölöttünk közlekedő orvosok és betegek társalgását. A lányok, ha patkány surran át a hasuk alatt, úgy visítnak, hogy közben két kézzel tapasztják be a saját szájukat.

A kastélypark. Római sírkövekkel, sétányokkal, tulipánágyásokkal, kőmedencékkel, lépcsőkkel, fenyőligetekkel és az egészet két oldalról ölelő, gyerityavirágos gesztenyesorral.

•

Szülőföldem Bús Kati néni zöldségesboltja.

Apró, kocka alakú, lapos tetejű kőputri. A mozi és a HÉV végállomása közti sáros térség peremén áll magányosan az ácsorgó időben. Benne a szag olyan sűrű, mint nagyapám pincéjében. Nehéz, nedves földszag. Itt más nincs, csak mocskos zsákból guruló földes krumpli, sáros répa, kérges karalábé, fejes káposzta. De van egy nagy biznisz is: a szotyí. A csapatosan lődörgő, moziba készülő kölyköknek mustáros pohárral méri zsebbe.

Laki bácsi boltja. Körbepultos, a vevők belépnek az ajtón, és a pult patkójában állva kérnek. Mindent a boltos ad. Mindent kézbe vesz. Ő vágja a kiló vagy fél kiló kenyeret. Méri papírzacskóba a cukrot. A két „népbolt”, egyik a Felsővárbán, másik lent, a mozi felé. Aztán az „önki”, szemben a szürke vas haranglábbal.

Naná, hogy ez a falu első önkiszolgáló boltja.

A trafik. Nusi néni meg a lánya. Sosem tudom, melyik melyik. Két fekete köpenyes néni: nekem egyformán százévesnek tünnek. Az egész helyiség akkora, mint egy skatulya. Még gyerekként is lehajtom a fejem, amikor a nyirkorgó ajtón belépek. Szeretem a szagot. Dohány, rágógumi, műanyag katonák. Újságok: *Ludas Matyi*, *Füles*. Sport szelet. *Úttörővasút*. *Negró* cukor. *Stollwerck*, amit nagyapám után csak „stolinak” hívok. *Frutti*, *Diana* alkoholos cukorka. Tűzkőért járok nagyapámnak. Cigarettaért apáméknak. Mi, kölykök szálra vesszük a *Fecskét*, évente egyszer *Dózsa* vagy *Csongor* szivart. Huszonnégy forint a *Philip Morris*, a *Dunhill*, *Marlboro*, *Kent*, *Pall Mall*. Nusi néniék pult alól árulják a popmagazint, a *Bravót*. A Németország nyugati felébe kiűzött, addigra sorsukat boldogan vállaló rokonok küldik nekik.

A lehulló alázatból, 2004

A Kálvária dombja is a szülőföldem. Az ófalu közepén magasodik, az iskola, a templom és a kórház veszik körbe. Tetejéről, Krisztus és a latrok kőkeresztjeinek lábától Budáig ellátni. Ott tanulok meg cigarettázni. De az még odébb van. Hatéves korunktól rá-rágyújtunk. Egy szál *Fecskére*, mezítlábas *Symphoniára*, *Tervre* vagy *Munkásra*. De majd ott a Kálvárián erőszakkal ráveszem magam arra is, hogy leszívjam a füstöt. Tizenhárom éves leszek, és fülig szerelmes. Azt hiszem majd, hogy számít. Pedig reménytelen. A falu legszébb lánya. Ráadásul idősebb nálam. Hiába töröm magam. Mire úgy dohányszom, ahogy egy férfinak kell, a lány elutazik. A gyógyszerárban vált jegyet, ahol csak odafelé szóló jegyet árulnak. A keresztnévét jólesik leírnom: Anna.

•

Szülőföldem a törökbálinti általános iskola. Egyik hajdani igazgatója szerint Pest megye legnagyobb, leghiszkosabb és legrosszabb általános iskolája. Az igazgatót – alacsony termete, fénylő, kerek arca, ferde szeme és tar koponyája miatt – kilétét rejtegető japán sógunnak vagy szamurájnak sejttem.

Az iskolát nem szeretem, ódon, templomtornyos épületét igen.

Egykor a Notre Dame de Paris rend zárdája volt. Az isteni szeretet leányaié.

Azért ez ott és akkor izgalmas. A szocialista hazában.

Elfelejtettem volna mondani? 1958 májusában születtem. Szülőföldem a virágzó szocializmus. A legvidámabb barakk. Amit sokáig „működő szocializmusnak” mondtak.

Fatális tévedés!

A zárdát valamikor az 1890-es években alapította Zimándy Ignác egykori '48-as, sebesült honvéd, bencés novícius, budai főreáliskolai (ez ma a Toldy) tanár, az Országos Antiszemita Párt országgyűlési képviselője, a falu plébánosa.

Szülőföldem egy volt leányinternátus.

Gondoljanak bele. Ez azért valami.

Négyéves koromtól régész akartam lenni. Óvodás voltam, amikor nagyapám és nagyanyám legnagyobb örömeire rozsdás sisakokat és szuronyokat, néhány revolvert és más világháborús német „relikviát” kapartam elő, pontosabban „tártam fel” a trágyadomb mélyéről. Régészásóm felszínre hozott még néhány törött zablát, kengyeleket, régi fémdobozokat és reklámtáblákat. Ebből a remek kollekciónak múzeumot rendeztem be az évek óta nem használt disznóólban.

Szóval három-négy éves koromtól rendíthetetlen hit élt bennem, hogy régész, rosszabb esetben történész leszek. Kölyökkoromban római őrtornyok maradványait vagy avar kurgánt sejtettem minden dombocskában. Tudtam, hogy én leszek az, aki megleli Attila és Árpád sírját. Általános iskolás koromban valódi leleteket is ástam. Gyerekkori cimborámmal a 12. századi település egyik nagy szemetesgödrébe ástam bele. A Budapest Történelmi Múzeum régésze kiszállt terepszemlére, amikor a kora Árpád-kori falu fazekasbányával ellátott fekete cserepeit elküldtem nekik.

Gondoljanak bele, mit jelenthet egy múltrajongó kölyöknek az a tudat, hogy az épületben, ahol a megszállók orosz nyelvét biflázza, és ahol azt igyekeznek a fejébe verni, hogy a magyarság legnagyobb ünnepe április 4-e, ott valaha apácák fohászokdáltak Máriához, Jézushoz, Istenhez. Nem is akármilyen apácák! Az 1597-ben alapított francia Miasszonyunk Női Kanonokrend nővérekéi.

Apropó. Tudják még, mi történt április 4-én?

Sok minden.

1581-ben Erzsébet királynő a Golden Hind fedélzetén lovaggá ütötte a Földet körülvitorlázó Frances Drake-et. 1736-ban Budán megkínózták, felakasztották, kerékbe törték, lefejezték, valamint felnégyelték Szegedinác Périót, a pécskai rác határőrség kuruckodó kapitányát és társait. 1883-ban Szegeden megszületett a Tisza nagy költője, Juhász Gyula, 1914-ben Saigóban Marguerite Duras.

Érdekesek, de egyik sem az, ami minket érdekel.

A mi évünk 1945. Amikor is a szovjet Vörös Hadsereg, vagyis az orosz birodalom megszállta Magyarországot. Gyermekkorom egyezményes világában ezt úgy kellett mondanunk: „felszabadult a haza”.

Képzeljék maguk elé a Notre Dame-nővérek zárdájának egykori kápolnáját. Most az iskola díszterme. Tömött sorokban, osztályonként, fehér ingben, fekete rövidnadrágban, a lányok rakott szoknyában, a kisdobosok kék, az úttörők piros nyakkendőben. A falakon dekoráció: vörös zászlók és drapériák, Sztálin és Rákosi képe már eltűnt, de van Kádár, Losonczi, Lázár. Éljen az ünnep!

Nóta!

*Április 4-ről szóljon az ének,
Felszabadulva zengje a nép.
Értorkok harsogva zúgják a szélnek
Felszabadítónk hősi nevét!*

*Dörgött az ágyú és zúgott a nép.
Vérzett a föld és zengett az ég.
Győzött a szovjetek hős serege
Századok könnyét így mosta le.*

Coki! Ennyi elég.

Nem tudom, apám hívta-e fel rá a figyelmem, vagy magam botlottam bele, de még érdekesebbé tették az épületet Thury Zsuzsa emlékei, aki a nővérel együtt töltött 1910 körül többször is huzamosabb időt a zárdában. Tőle tudom, hogy a nővérek többsége francia volt. Nyaranta, amikor az intézeti gyerekek hazamentek, gyerekeket nyaraltattak a termekben. A *mère supérieure* egy francia grófnő volt, fejedelemasszonyi jelenség. Méltóságos és nagyvonalú, a döntéseiben igazságos. Álltam a Kálvária alatti tökéletesen kopár iskolaudvaron, és nem akaróztam elhinnem, hogy amit az író ír, az igaz lehetett. Szökőkutak, ligetek, sétányok, virágágyások, tenispályák. A zárdá öreg plébánosa, az ősz szakállú, kedves *mon père* egy földszintes házacskában lakott. A két kislány megilletődötten kóválygott a hatalmas épületben. Csöndes folyosók, mindenütt szentek szobrai, festmények a falakon, virág- és tömjénillat. Nesztelenül suhanó, fekete ruhás nők, francia nyelv, áhítatos suttogás. Először féltelmes lehetett és idegen, hiszen a Thury lányok reformátusok voltak. *Ma mère*, anyám, így szólították az apácákat. Irigyen nézték azokat, akik már rutinos „zárdanyaralók” voltak, és sűrögtek-forogtak, a közös fürdéskor rutinosan takarták törülközőjükkel a pucér mellüket és ölüket, térdet hajtottak a Mária-szobor előtt, hányták a keresztet, és folyékonyan karattyoltak franciául. A két kislány újra és újra ráront az idős plébánosra a kertben, az udvaron, szeretnek köszönni neki: „*Bon jour, ma père!*” A nőneműsített férfi belemosolyog a szakállába. Szép a francia zsongás, az apácák latin és francia éneke, a kápolna virágillata, a kikeményített, hímzett, fehér szoknyácskák, a társasjátékok, a francia kenyér és sütemények ismeretlen ízei. Este a felmagasodó Kálvária-domb árnyéka és a szállongó dal: „*Sur le pont d'Avignon*”. Csöndes éjszakák, falusias nagy csöndek, vasárnap éjjel a falusiak harmonikaszóval kísért énekei.

Gyümölcsseim (Villámlástól könnyezők), 2008

Virágkönyv, 2007

Volt mágikus realizmus is.

Én akkoriban a szocialista realista világban éltem, mit sem tudva García Márquezzról, Vargas Llosáról, Carlos Fuentesről, Álvaro Mutisről, Carpentieréről. Thury Zsuzsa sem tudhatott róluk, de író volt, ráérezett magától.

Például a négy lánytestvér. Titokzatosak. Három megszólalásig egyforma, csak a legnagyobb, Mère Thérèse de l'enfant Jesus, különbözik egy kicsit. Magyarok, de nagyon franciásak. Mindent tudnak, senki nem látogatja őket, sehová nem mennek, nyáron is a zárdában vannak, magyarul nem beszélnek, mise alatt nem egyenesednek fel, nem pusmogznak, nem nézelődnek, végig térdepelnek. Beavatottak, fegyelmezettek, nem bizalmaskodnak, nem játszának, nem nevetgélnek. Néha mindannyian órákra eltűnnek. Nem tudni, hová.

Árvák? Rabok? Üldözöttek?

Egyszer különös eset esik. Alkony, a gyerekek viháncolnak, még a felügyelő nővért is magával ragadja a hangulat, fogócskába társul, és akkor a két legkisebb bujdosó lány megszédül egy pillanatra, elragadja őket a hét, táncra perdülnek, és boszorkányos ügyességgel, függén járni kezdik a táncot, a „gopakot”. A többiek megigézve bámulják őket.

Egy másik mágikus-misztikus eset.

Igéző nyári hold süt be a hálóterem kitért emeleti ablakain. A lányok szuszognak, mocoognak. Egyszer csak villámgyors, sötét árnyak cikáznak a fejük fölött. Előbb csak egyikük riad, sikolt, rémülten rántja fejére a paplant. Aztán visít, üvölt, hadonászik a többi is. Soror Hildegárd, a nevelő apáca rémülten ront elő lepedővel leválasztott fülkéjéből. A földindulásra befut a főnökasszony is. Kifogástalan feketében, fekete fátyla mögötte lobog, kezében petróleumlámpa. Szigorú tapsára, mint vezényszóra, a denevérek kiröpülnek a holdas éjszakába.

Még egy eset. Megint éjjel. A lányok arra riadnak, hogy apró koppanások töltik meg a hálótermet. Felülnek, fülelnek. Fent, lent, körbe-körbe, egyre saporábban. Ahogy a válluknak, arcuknak ütközik valami, fejükön koppan, csigás hajukba gabalyodik, megint bújnak, visítanak. A nyitott ablakokon a nyári éjszakából, a szemközti kertes dombraól cserebogarak felhőraja kerekedett, és özönölt a szél szárnyán a sötétbe borult épület felé, és zúdult be a tárt ablakokon a hálótermekbe. Másnap földrengés. Nem vészes, de félelmetes. Poharak törnek, Mária-képek hullanak a falról, nagy az ijedelem, mindenki a kápolnába rohan, *Üdvözlégy, Miatyánk*, aprósütemény, tea.

•

Szülőföldem Szamaras Tóni. Fémpántos múltába veszettül nyikorog. Nyáron is hordott, redvás kucsmája rongyos-rühös. Kocsija elé fogott két girhes csacsiját husánggal náspángolja. Kötőfékjüket markolva ököllet üti az orrukat. Kölyök vagyok, mégsem bírom nézni, ráförmedek: artikulatlanul ordít, súlyos furkósbotját hozzám vágja. A gyerekek közt legenda járja, hogy gyerek volt még, amikor második világháborús löszert vagy gránátot piszkált. A detonáció elvitte az egyik lábát és az esze jobbik felét.

A Müntz-kert, amiről negyven év múlva tudom meg, hogy valójában Milz-kert. Hol első, hol második emeleti, hol meg földszinti szolgálati lakásaink szobaablakai a főutcára nyílnak. Szemben a tanácsháza fölszintes épülete. Rögvest mögötte, egy mélyedésben, egészen a Kálvária-hegy lábáig nyúlik az elvadult kert. Tocsogókkal, zombékkal tele, hajdanán vesszőfonásra szépen sorokba telepített fűzbokrokkal. A kert szélén a falut átszelő patak. Nyáron az éjszaka békák énekétől zeng. Kuruttyolnak, kerregnek, cirpelnak, öblösen umbáznak. Mintha a ragyogó csillagok vadultak volna meg. Télen oda járunk hokizni és korcsolyázni. A befagyott patak két-három méter széles, hosszan

kanyargó medrében sokszor versenyzünk, esünk, csúszunk tíz métereket. Egyszer a vízbe fagyott háromkerekű bicikli kiálló kormányja, egyszer egy ki-dobott szánkó vasa hasítja fel a nadrágomat és a combomat.

Szülőföldem Geschitz néni, a másik zöldséges. Ősz anyóka, alig emlékszem rá.

Troll a kocsmájával.

A kísértetjárta, romos Valla-villa.

A harangláb. Az öreg temető, ahová éji órán egymást riogatni járunk. A barackos, ahová lopni settenkedünk. A levendulás. A halastó. Az erdei kilátó, melynek külső gerendázatán mászunk az ötemeletnyi magas teraszra.

Grimm doktor úr és Balikó doktor bácsi.

Az öreg Bihari Nagy Lajos és Etelka néni.

Vogel bácsi, a suszter, aki örökké a háromlábú öblös kis faszékében gubbaszt a bőrök, szerszámok, kaptafák közt, és akinek örökké be nem áll a szája, pedig örökké teli faszegekkel.

Donát úr, a férfifodrász. Kopaszodó úr penge bajusszal, mintha a *Zorro* sorozatból lépett volna elő. Műhelye egyetlen nagy helyiség szálkás fapadlóval, mennyezetről függő, trópusokat idéző légekavaróval. A nikkelezett fémedények, a csúcsos-kúpos, hagymakupolás tégelyek, a piros gumipumpás kölniszórók, a porcelán mosdókagyló csapjai megduplázódnak az óriási tükörben. Donát úrnak nincs segédje, egyedül dolgozik, mégis két öreg, méltóságosságában is ijesztő, fából és bőrből remekelt, forgatható trónus terpeszkedik a műhelyében. Donát úr ádázul feni a szíjon a borotvát, tenyérynői tálkában veri a habot, aztán boszorkányos ügyességgel hordja fel, puha rétegekben rakosgatja pamacsával a vendég arcára a fehér gombócokat. Nemcsak nyírni és beretváltatni, hanem dohányozni és pletykálni is járnak hozzá a férfiak.

Pelsőczy plébános úr jól megtermett, délceg férfi. Fekete reverendájában hatalmasakat lépve vonul, akár egy fenyegető lovag. Papsapkáján a lila pompon talán esperes voltát jelzi? Innsbruckban, a jezsuitáknál avatták a teológia doktorává. Hat nyelven ír és olvas, három évtizede professzorkodik a pesti Hittudományi Akadémián. Nyolcéves lehetek, amikor üvöltve zavar ki a templomból. Vihogok, hiszen a fülünkhöz hajolva suttogja: „résen kell lennetek, mert a sátán minden percben, minden pillanatban a fületekhez hajolva suttogja gonoszságait”. Néhány évvel később a plébánia elől kerget el ordítózva. „Takarodj! Tudom, hogy jelentitek, kik járnak hozzám!” Téved. Nem jelentünk. Kiskamasz kölyökként szeretjük az ódon paplak rácsos bejárata előtti mohos lépcsőt. Szeretünk üldögélve beszélgetni rajta.

Az öreg Blank, akinek az egyik lába donga. Bunth Matyi bácsi a zörgő szerkezővel. Második emeleti szobám ablakából a kórház mosodájára és az ő istálló fedelére látok.

Ők is a szülőföldem.

•

Meg a hullaház is.

A szobám valójában nem is szoba, hanem egy cipődoboz formájú kamra. Szóval a kamrám ablaka egy csalánnal és japán keserűfűvel felvert, hosszú sikátorra nyílik. Balról a mosoda, jobbról egy mészró fal húzódik, ennek túloldalán az öreg Blankék csorba cserepű istállófedelei. A sikátor átellenes végében magasodik a kazánház szénportól és koromtól sötét, a forró gőz lecsapódásának csurgásnyomaival térképoltos, több emelet magas üvegfala. És egy darabka látszik a hullaház sárga falából is. Mindezek fölött ott terebélyesedik az erdő.

Óvodás koromban eldölni látszott, hogy régész, bűvár és tengerész leszek, ezért a kamrában egyik hosszanti falán híres vitorlások, kalózhajók, hadifregattok és klipperek képei sorakoznak. „Santa María”, „Golden Hind”, „Mayflower”, „Great Western”.

Az egyik nyáron, nyolc- vagy kilencévesek lehetünk, egy kórházbeli barátommal, egy kislánnyal végignézzük egy boncolást. A kórházbeli gyerekek elkülönülnek a falubeliektől, ráadásul szigorú belső törvényeik vannak. Próbák és feladatok, melyeket nem árt teljesíteni. Kéményekre, falakra, raktártetőkre kell mászni. Pincékbe, kazán alatti alagutakba, csillejáratokba leereszkedni. A boncolás meglesése nem „kötelező gyakorlat”, de kísért, hiszen tudjuk, hogy az elődök, a korábbi gyerekgenerációk közt akadtak, akik megtették.

A hullaház épülete hátával a domboldalba simul, így a boncterem hátsó szellőzőablakai odabent a mennyezet alatt, míg künn a talajszinten nyílnak. Tőlem indulunk, a kísértet- és kalózhajók, a Golden Hind és a Mary Celeste képei mellől. Felmászunk a dombra, sűrű gazban, törött cserepekkal és üvegekkel borított földön, csalánerdőben kúszunk az ablakig. Az időzítés nem jelent gondot, anyám gyakran boncol, kérdeznem sem kell, tudok olvasni a jelekből. Hőség, por és szúrós gyomzag, hátunkat égeti a nap, könnyökünket cserép vágja, lábunkat hólyagosra marja a csalán. Alig látunk valamit a fehér köpönyek közt, de nem is hiányzik több. Egy órával később a kertészet bagolyvár-szerű, mohos kőtornyában sápadtan bámulunk egymásra.

– Láttad a péniszét?

A lány bólint.

– Fújj – mondja később. – Többé nem érdekel a tied sem.

Éppen ez hiányzik nekem. Úgy érzem magam, mint aki lenyelt egy hideg, nyirkos békát. Este, amikor anyám elém teszi az egyik kedvenc ételemet, a vérpirosra sült virslit, émelegve tolom el a tányért.

•

A kémények is a szülőföldem.

A kazánház harmincméteres kéményéről ugrunk a morzsalékos szénbe. Nem a tetejéről, csak a negyedéig merészkedünk. Zuhanok, torkomban a szívem, huppanás, fekete porfelhő, térdig merülök a szénbe. Futok vissza a vörös téglából épített, égbe nyúló kémény lábához, pipiskednem kell, alig érem el a legalsó vaskapaszkodót, szorosán a fokokhoz simulva kúszok fölfelé, aztán ugrok. Újra meg újra. Nem látom, hogy anyám az étkezde második emeleti ablakából átlát a széntároló kőfalán. Nem látom, ahogy öklébe harap, úgy fojtja magába a sikolyt. Ugrunk még egyet, aztán iszkolunk, mert teherautó közelít, vagy legfőbb ellenségünk, a kazánosok valamelyike.

Nyár van, végtelen nyár, csak alkonyattal keveredek haza. Anyám beszédesen néma. A szeme vörös. Vállfát ragad, másik kezével a karomat, és püfölni kezd. Ūt, ahol ér. Előbb hang nélkül, aztán elbógi magát, és kiszakad belőle: „Hogy tehetsz ilyet?” Csépel, én meg szaladok körülötte. „Sírj! – kiabálja zokogva. – Hallod? Legalább bőgj!”

A másik kémény négyszögletes. Piros az is, hiszen téglá. A kórházi derítő, magyarán a hatalmas, patkányok lakta pöcegödör szellőzője. Nem nagy, talán ha tízméteres. Óvatosan másszuk meg, meg-megrángatva a rozsdáette vaskapaszkodókat. Fent viszont, a lapos betonkarimán már kényelmesen ülünk, lógázzuk a lábunkat, alattunk az egész falu, az erdők és kertek felett Budáig látunk.

•

Szülőföldem a templom.

Csak át kell másznunk a kórház erdei kerítésén, és már ott is vagyunk. A túloldalon magasodik a falu temploma. A plébániatemplom oltára mögött valaha titkos lejárát nyílt. Ennek maradványait éppen akkoriban fedezik fel a régészek. Mi, kölykök rég tudjuk azt is, amit a tudósok nem: a templomot föld alatti alagút köti össze a kórházzal, az egykori kastély épületével. Izgalmas hely a templom környéke. Az épület belesimul az erdőbe. Vele átellenben, a Xavéri Szent Ferencről elnevezett kis kápolna mellett emberi koponyákat és láb-szárcsontokat mos ki a földből a nyári zuhatag.

Nagyanyám kertje is szülőföldem. Hét fekete törzsű, göbös szilvafa.

A cseresznyék. A körték és almák. A fűzként, sátrasan leboruló „fosóka” szilva. A rendes és a „tökös” diók. Mindegyiken ismerem a „járást”. Van jó mázó fa, de van rossz is. Könnyű, nehéz, veszélyes, alattomos és unalmas.

Szülőföldem a kórházi nővérszállás. A kocsimosó mély aknáiról vagy a kerti lucfenyők ágai közül lessük a vetkőző-zuhanyozó nővérkéket.

A Csiki-hegy barlangjai.

A legelső igazi csók. Nyelves és nyálás. A lány csak egy évvel idősebb, de sokkal, nagyon sokkal érettebb. Túl van az első férfiakon. Ő is Anna. És ő is olyan szép, mint egy álom. Egy szép álom. Amikor a szánk összeér, a nyelve a számban, enyém az övében, majdnem elájulok.

Ez a lány, a csókja, a szája, a nyelve, a nyála is a szülőföldem.

•

Lenne még, majd egyszer folytatom a leltárt. Megpróbálom számba venni mind a szülőföldjeimet. Anyámat, apámat, Mezőberényt, Dunavecset, Budát és a Várat, a Vízvárost, a szigeti uszodát, egy csomó lányt, barátokat, könyveket, a Szilágyságot és Szilágycrasznát, Erdélyt, a Székelyföldet, Granadát, Rómát, Tibetet.

De egyelőre még sehol sem tartok, csak itt kaparászok a legelején.

